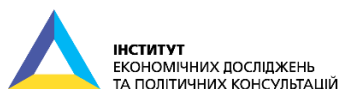

Нове щомісячне опитування підприємств

Бізнес під час війни: Київська область

Листопад 2023

Виконавець проєкту:

Громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Партнер дослідження:

Київська обласна державна адміністрація

Фінансова підтримка:

Проєкт реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу

Міжнародний фонд «Відродження»

Atlas Network

Автори звіту:

Оксана Кузяків, виконавча директорка ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», керівниця проєкту «Підтримка Громадської ініціативи «За чесну та прозору митницю»

Євген Ангел, старший науковий співробітник ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Публікацію підготовлено в рамках проєкту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Її зміст є виключно відповідальністю ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу, МФ «Відродження» чи ATLAS Network.

ГО «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ»

01054 Київ, Україна, вул. Рейтарська 8/5-А,

тел.: +38(044) 278-63-42; +38 (044) 278-63-60; факс: +38(044) 278-63-36

institute@ier.kyiv.uawww.ier.com.ua[Facebook ІЕД](#)[Facebook За чесну та прозору митницю](#)[Телеграм-канал «Чесна митниця»](#)

ПРО ОПИТУВАННЯ

Шановні пані та панове, представляємо вашій увазі спеціальний звіт «Бізнес під час війни: Київська область», за результатами нового щомісячного опитування підприємств.

Звіт підготовлено спільно з Департаментом економіки Київської обласної державної адміністрації.

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства Інститут економічних досліджень та політичних консультацій проводить щомісячне опитування підприємств із застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування керівників підприємств відбувається в рамках зміни дії проєкту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Щомісячні тенденції презентовано в таких звітах, як цей. Щоквартальні тенденції будуть оприлюднюватися й надалі у звітах «Ділова думка: промисловість», які випускає ІЕД із липня 2002 року.

При формуванні панельної вибірки використано аналітичну систему YouControl (<https://youcontrol.com.ua/>).

Зміст

ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	4
СТИСЛО ПРО ГОЛОВНЕ.....	4
ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОГО КЛІМАТУ ТА КОН'ЮНКТУРИ.....	4
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	4
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ПОРІВНЯННІ З АНАЛОГІЧНИМ.....	5
ПЕРІОДОМ МИНУЛОГО РОКУ.....	5
ПЛАНИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАСТУПНІ ДВА РОКИ.....	5
ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ.....	6
ВИРОБНИЦТВО.....	6
ПОПИТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ.....	7
ЗАБОРГОВАНOSTІ.....	7
ЗАЙНЯТІСТЬ.....	8
СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ.....	10
ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	10
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЗАВАНТАЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА.....	11
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ.....	12
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА.....	12
Оцінка державної політики з підтримки бізнесу.....	12
ВИБІРКА.....	14

ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Бізнес Київської області під час війни

СТИСЛО ПРО ГОЛОВНЕ

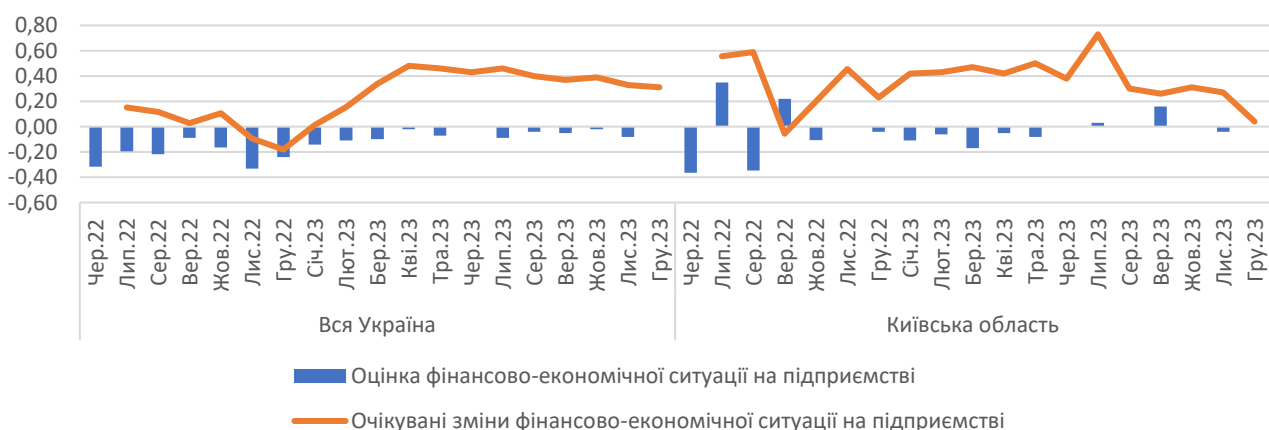
У листопаді 2023 року, незважаючи на незначне погіршення значення, підприємці Київщини дають дещо вищі оцінки власній фінансово-економічній ситуації ніж загалом по Україні. Водночас, очікування на пів року по області значно погіршилися і для фінансово-економічної ситуації, і для загальноекономічного середовища, на відміну від загальноукраїнських показників, за якими тенденція до зниження оптимізму є менш різкою. Підприємці області менше впевнені в прогнозах щодо довгострокових перспектив ніж загалом по Україні, де спостерігається зменшення показника. Темпи відновлення виробництва сповільнились як по області, так і загалом по країні, хоча результати для області є значно вищими за загальноукраїнські показники. Підприємці Київщини відчують труднощі в пошуку як кваліфікованих, так і некваліфікованих працівників.

ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОГО КЛІМАТУ ТА КОН'ЮНКТУРИ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- **Оцінки власної фінансово-економічної ситуації підприємцями Київщини є дещо кращими за загальноукраїнські значення, незважаючи на погіршення показника в обох випадках.** Індекс поточної фінансово-економічної ситуації в листопаді зменшився з нуля до -0,04, що є вищим значенням ніж загалом по Україні, де показник зменшився з -0,02 до -0,08. У листопаді відсоток негативних оцінок серед підприємців Київщини суттєво не змінився та становить 4,3% (був 3,8%), водночас, позитивні оцінки взагалі відсутні (3,8% у жовтні). При цьому, частка тих, хто дав задовільні оцінки, збільшилась із 92,3% до 95,7%. Для порівняння, на рівні країни дещо зменшилась частка позитивних оцінок (із 8,2% до 7,3%), а частка тих, хто негативно оцінює поточну фінансово-економічну ситуацію на підприємстві, збільшилась із 14,0% до 17,9%.

Рис. 1. Фінансово-економічна ситуація на підприємстві зараз і очікування на 6 місяців, індекси

- **Прогнози підприємців Київщини на майбутні пів року суттєво погіршилися та є значно нижчими за загальноукраїнські показники, які, незважаючи на поступове погіршення, усе ще залишаються оптимістичними.** Значення індексу очікуваних змін фінансово-економічної ситуації на підприємстві для області зменшилось із 0,27 до 0,04. Це сталося через значні негативні зміни в частці оптимістів, відсоток яких зменшився з 31,8% до 8,7%. Водночас, відсоток песимістів залишився майже без змін та становить 4,3% (був 4,5%). Для порівняння, загальноукраїнський показник, незважаючи на поступове погіршення значень, залишається значно вищим. Індекс очікувань зменшився з 0,33 до 0,31. На рівні країни відсоток тих, хто очікує погіршення, збільшився

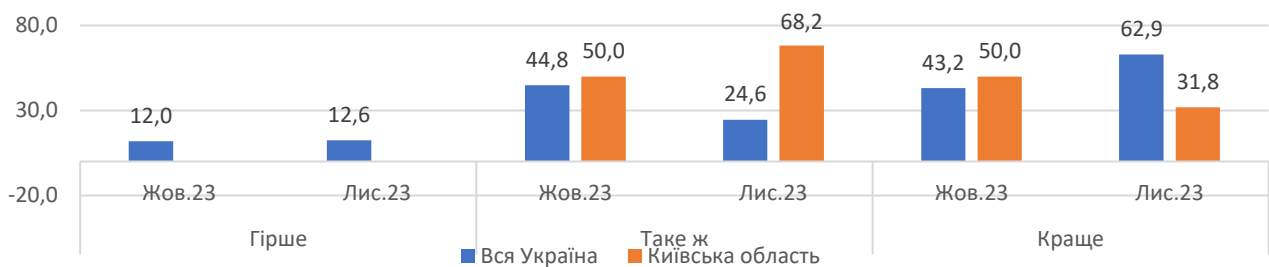
з 4,6% до 6,9%, водночас відсоток тих, хто очікує покращення, суттєво не змінився та становить 37,3% (був 37,1%).

- **Серед підприємців Київщини відсутня частка тих, хто не зміг дати прогноз на наступні шість місяців (була 15,4% у жовтні), а загалом по Україні цей відсоток зменшився із 15,4% до 12,8%.**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ПОРІВНЯННІ З АНАЛОГІЧНИМ ПЕРІОДОМ МИНУЛОГО РОКУ

- **Динаміка відновлення фінансово-економічної ситуації порівняно з тим, що було рік тому, суттєво покращилась загалом по Україні та є дещо гіршою для області.** Водночас, у відсотковому розподілі по області все ще відсутня частка тих підприємців області, які вважають, що фінансово-економічна ситуація стала гіршою. Також, суттєво зменшилась частка тих, для кого ситуація є кращою, ніж була рік тому, із 50% до 32%. При цьому фіксується суттєве збільшення частки тих, хто вважає, що жодних змін не відбулося (із 50% до 68%). У загальноукраїнських показниках частка підприємців, які вважають, що фінансово-економічна ситуація стала гіршою, істотно не змінилась та становить 12,6% (була 12,0%), та значно збільшилась частка тих, для кого все стало краще (із 43,2% до 63%). Частка ж тих, хто не відчув змін, зменшилась із 45% до 25%.

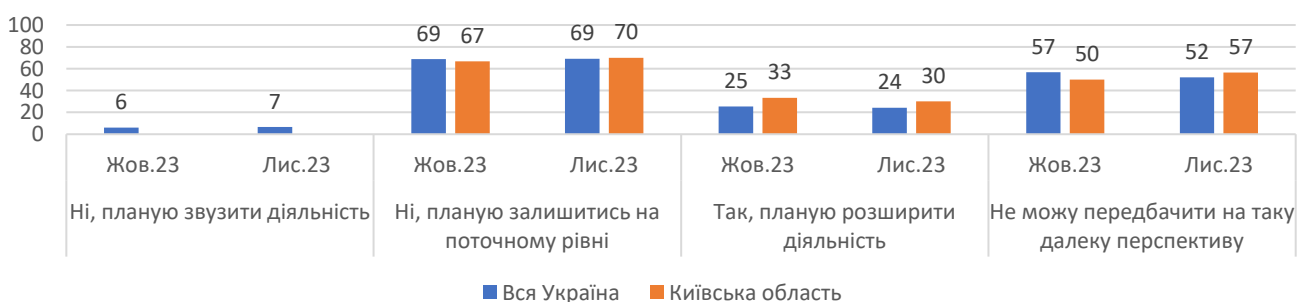
Рис. 2. Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2022 року?, % опитаних

ПЛАНИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАСТУПНІ ДВА РОКИ

- **По області відсутня частка підприємців, які планують звужувати діяльність, водночас зменшилась частка тих, хто планує розширення в наступні два роки.** Частка «песимістів» уже шостий місяць поспіль дорівнює нулю, а частка «оптимістів» зменшилась із 33% до 30%. При цьому частка тих, хто не планує змін, збільшилась із 67% до 70%. Для порівняння, на рівні країни частка тих, хто не планує змін, не змінилась та становить 69%, як і минулого місяця. Частка тих, хто планує звужувати діяльність, також залишилась без суттєвих змін та становить 7% (була 5,9%). **Рівень невизначеності в довгостроковій перспективі для області значно збільшився на відміну від загальноукраїнських показників, за якими значення зменшилось, хоча все ще залишається високим.** Показник невизначеності в Київській області збільшився з 50% до 57%, а загальноукраїнський показник зменшився із 57% до 52%.

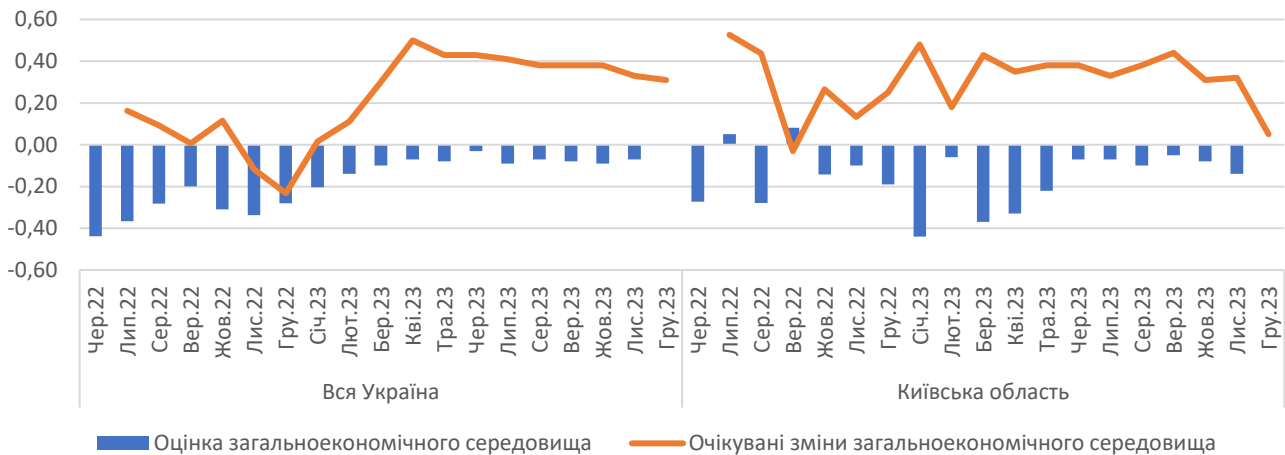
Рис. 3. Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років?, % опитаних

ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

- **У Київській області поточні оцінки загальноекономічного середовища суттєво погіршилися та є значно нижчими за загальноукраїнські показники.** Відповідний індекс для регіону зменшився з -0,08 до -0,14. Це відбулось через негативні зміни в частці «оптимістів». По області частка тих, хто дає позитивні оцінки зменшилась із 3,8% до нуля. Водночас, частка тих, хто негативно оцінює загальноекономічне середовище, дещо збільшилась, із 11,5% до 13,6%. Так незначним чином збільшилась частка тих, хто дає задовільні оцінки, із 84,6% до 86,4%. На рівні країни відсоток тих, хто дає негативні оцінки, зменшився з 20,0% до 18,9%, тоді як відсоток тих, хто дає позитивні оцінки, істотно не змінився та становить 8,9% (був 7,4%). Загальноукраїнський індекс при цьому незначним чином зменшився, із -0,09 до -0,07.
- **Прогнози підприємців Київщини щодо піврічних перспектив суттєво погіршилися та є значно нижчими за загальноукраїнські показники.** *Індекс очікуваних змін загальноекономічного середовища* для області зменшився з 0,32 до 0,05. На рівні країни показник зменшився з 0,33 до 0,31. Для Київської області значно зменшився відсоток «оптимістів» (із 31,8% до 10,0%), а відсоток «песимістів» збільшився з нуля до 5,0%. На рівні країни частка песимістів збільшилась із 5,1% до 7,4%, а частка оптимістів суттєво не змінилась та становить 37,4% (була 36,7%).
- **Рівень невизначеності щодо загальноекономічного середовища для області зменшився, тоді як для області суттєвих змін показника не відбулось.** Відсоток тих, хто не зміг дати прогноз на майбутні пів року, по області зменшився з 15,4% до 13,0%. У цілому по Україні показник становить 16,3% (був 16,9%).

Рис. 4. Загальноекономічне середовище зараз та очікування на 6 місяців, індекси

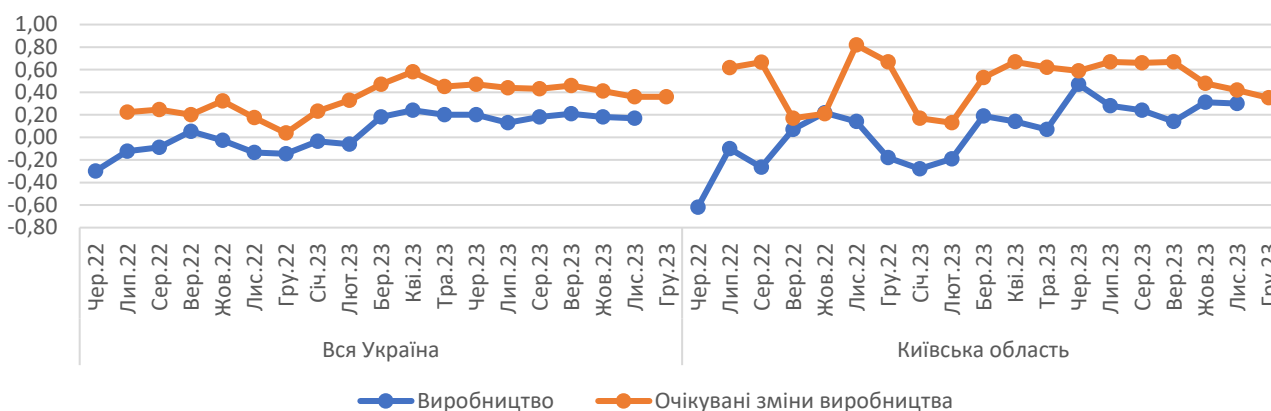

ВИРОБНИЦТВО

- **Поточні результати щодо виробництва в регіоні залишаються без суттєвих змін та є кращими за загальноукраїнські показники, за якими також змін не відбулось.** *Індекс змін виробництва* в листопаді для Київської області становить 0,30 (був 0,31). Частка підприємств області, які нарощували обсяги виробництва, зменшилась із 42,3% до 34,8%. На рівні країни відсоток підприємств, які збільшували обсяги виробництва, збільшився з 26,8% до 29,6%. Водночас, частка тих, хто скоротив обсяги виробництва, для області зменшилась із 11,5% до 4,3%, по Україні цей відсоток збільшився із 14,1% до 18,0%. У результаті, *Індекс змін виробництва* загалом по Україні становить 0,18 (був 0,17).
- **На наступні три місяці показник очікувань для області погіршився та водночас майже не відрізняється від загальноукраїнських значень, які залишились без змін.** *Індекс очікуваних змін виробництва* для Київської області зменшився з 0,42 до 0,35. По Україні показник два місяці

поспіль становить 0,36. При цьому, для області зменшилась частка оптимістів (із 50,0% до 43,5%), водночас частка тих, хто планує скорочувати обсяги виробництва, суттєво не змінилась та становить 8,7% (була 7,7%).

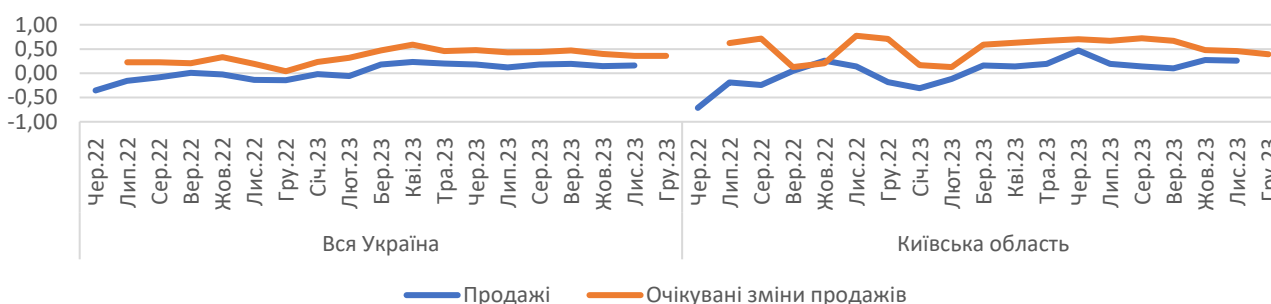
Рис. 5. Індекс змін виробництва

ПОПИТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

- **Оцінки попиту серед підприємств Київської області суттєво не змінились та є дещо кращими за загальноукраїнські значення, за якими змін також не відбулось.** Значення *індексу змін продажів* для Київської області становить 0,26 (було 0,27). Для України показник становить 0,16 (був 0,15). При цьому серед підприємств області зменшилась і частка тих, хто нарощував обсяги продажів, із 42,3% до 34,8%, і частка підприємств, які скорочували обсяги продажів, із 15,4% до 8,7%.
- **Прогнози підприємців області щодо зростання обсягів продажів погіршились, хоча і є дещо вищими за загальноукраїнські показники, які суттєво не змінились.** *Індекс очікуваних змін обсягів продажів* Київської області зменшився із 0,46 до 0,39. Загалом по Україні, показник два місяці поспіль становить 0,36. Відсоток підприємств області, які очікують зростання обсягів продажів, суттєво не змінився та становить 52,2% (був 53,8%). Водночас, частка тих, хто очікує на зменшення, збільшилась із 7,7% до 13,0%.

Рис. 6. Індекс змін продажів

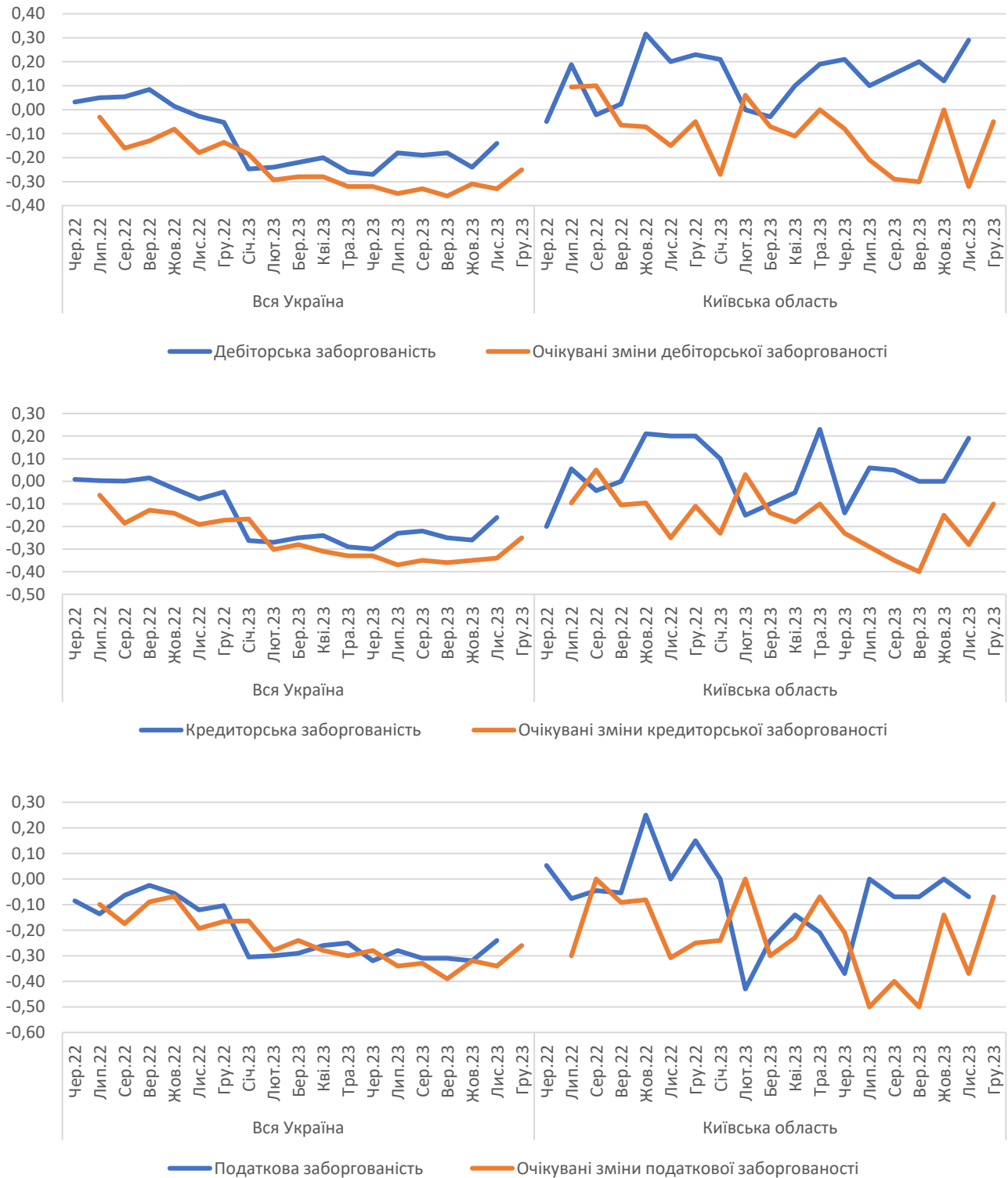

ЗАБОРГОВАНІСТІ

- **У листопаді порівняно з жовтнем для області зменшились показники податкової заборгованості та погіршились результати з дебіторської та кредиторської заборгованостей.** Водночас, у загальноукраїнських показниках спостерігаються погіршення значень за всіма трьома видами заборгованостей. **У тримісячній перспективі очікується подальше погіршення показників за всіма заборгованостями як загалом по країні, так і для області.** Водночас, варто зазначити, що подібні зміни відбулись здебільшого за рахунок переходу частки тих, хто зменшував заборгованість, до частки тих, хто змін не планує.

Рис. 7. Індекси змін заборгованостей

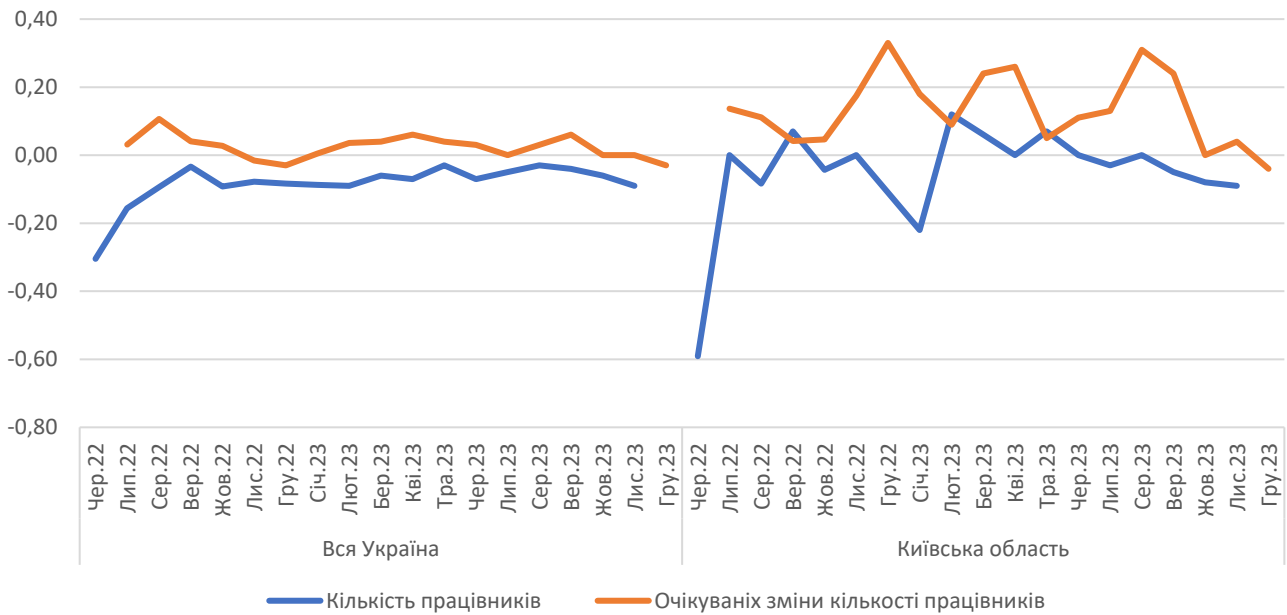

ЗАЙНЯТІСТЬ

- У листопаді показники щодо зайнятості по області суттєво не змінились, на відміну від загальноукраїнських показників, за якими спостерігається незначне зменшення показника. Значення індексу змін кількості працівників зменшилось по області і становить -0,09 (було -0,08). Частка тих, хто збільшував кількість працівників, три місяці поспіль дорівнює нулю, тоді як частка тих, хто їх скоротив, суттєво не змінилась та становить 8,7% (була 7,7%). У загальноукраїнському вимірі індекс дещо зменшився, із -0,06 до -0,09.

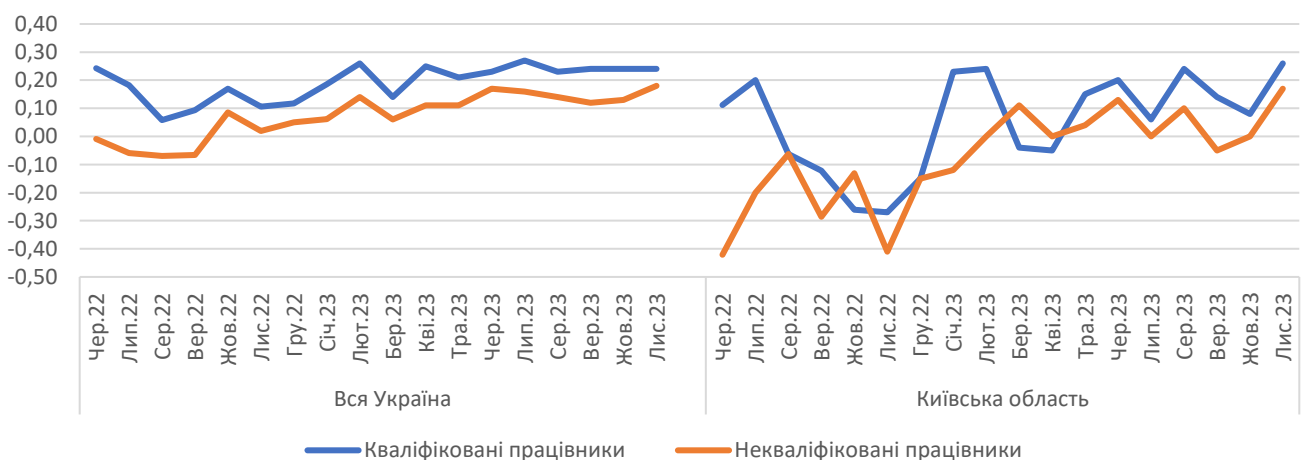
- У перспективі на три місяці очікується зменшення значення показника як загалом по Україні, так і по області. Індекс очікуваних змін кількості працівників для Київської області зменшився з 0,04 до -0,04. На рівні країни показник очікувань зменшився з нуля до -0,03.

Рис. 8. Індекс змін кількості працівників

У Київській області збільшилися труднощі в пошуку як кваліфікованих, так і некваліфікованих працівників, водночас загалом по Україні стало важче шукати лише некваліфікованих працівників. Індекс пошуку кваліфікованих працівників для Київської області збільшився з 0,08 до 0,26. При цьому відсоток тих, кому важко шукати кваліфікованих працівників (26,1%), суттєво вищий за відсоток тих, кому легко знайти таких працівників, цей відсоток дорівнює нулю. Загальноукраїнський показник уже три місяці поспіль становить 0,24. Індекс пошуку некваліфікованих працівників для Київської області збільшився з нуля до 0,17. Водночас, у відсотковому розподілі зменшилась і частка тих, хто відчуває труднощі в їх пошуку, із 20,0% до 17,4%, і частка тих, кому таких працівників шукати легше, із 20,0% до нуля. Загальноукраїнський показник збільшився з 0,13 до 0,18.

Рис. 9. Індекс змін працівників (кваліфіковані/некваліфіковані працівники)

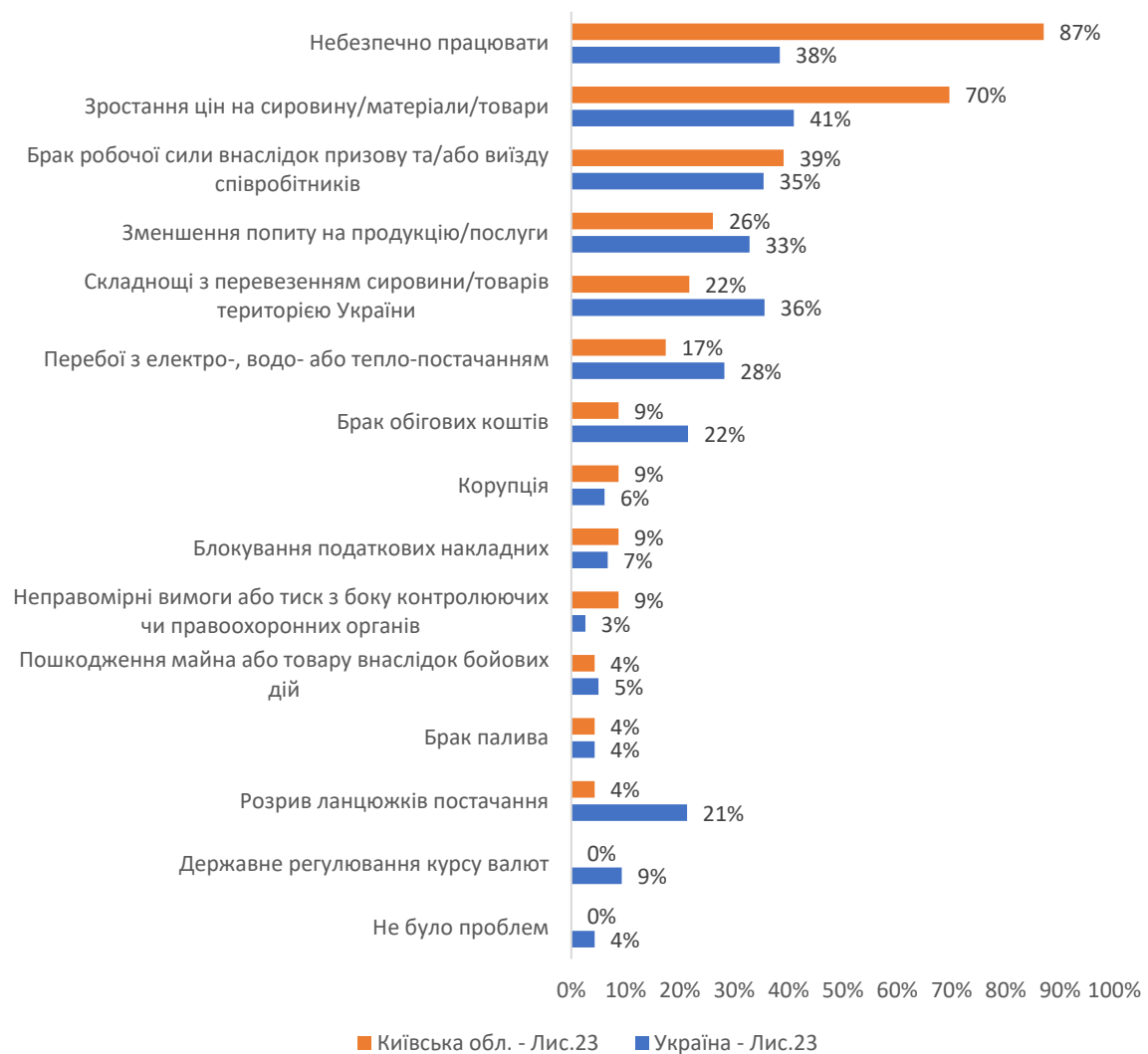

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Головною проблемою для підприємств Київської області в листопаді 2023 року стала **небезпека для роботи**, пов'язана з російською агресією та обстрілами: 87% підприємств області повідомили, що працювати небезпечно, що значно більше ніж серед підприємств загалом у всіх областях, які вказали на цю проблему (38%).

На друге місце серед перешкод для бізнесу в Київській області вийшло **зростання цін на сировину або матеріали**, про яке повідомили 70% із них. Це також істотно більше ніж у вибірці загалом, де в листопаді ця проблема зайняла перше місце в рейтингу перешкод, але про неї повідомило менше опитаних: 41%.

Рис. 10. Найважливіші проблеми для опитаного бізнесу, листопад 2023 (% опитаних)¹

Брак робочої сили внаслідок призову чи виїзду співробітників став третьою за значенням перешкодою в листопаді для бізнесу Київської області. Тут про цю проблему говорили 39% опитаних, що не значно відрізняється від значення цього показника серед підприємств усіх областей, охоплених цим опитуванням (35%).

Зменшення попиту та складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України зайняли, відповідно, четверте та п'яте місця в рейтингу перешкод для підприємств Київщини. Утім, на ці проблеми

¹ Сума відповідей може перевищувати 100 відсотків, оскільки респонденти мали можливість вибрати декілька варіантів.

в області вказують рідше ніж в загальному серед всіх опитаних: 26% підприємств повідомили про зменшення попиту, а 22% - про складнощі з перевезеннями територією України.

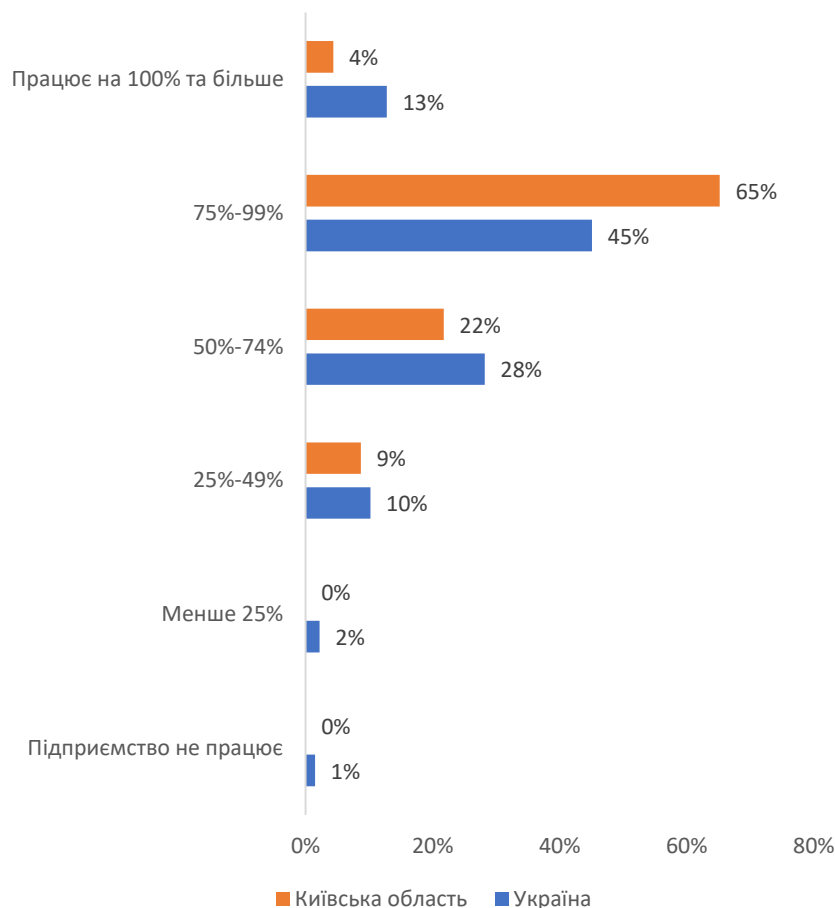
Перебої з електро-, тепло- та водопостачанням знаходяться на шостому місці в рейтингу перешкод для підприємств Київської області в листопаді. Про них повідомили 17% цих підприємств, що також менше ніж загалом у всіх областях, охоплених цим опитуванням, за яким на такі перебої вказали 28% підприємств.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЗАВАНТАЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА

У листопаді ситуація в Київській області продовжувала залишатися більш позитивною ніж у цілому на рівні країни: 70% підприємств регіону працювали на майже повну, повну або навіть вищу потужність порівняно з довоєнним періодом (на рівні країни 58%). Однак у листопаді лише 4% підприємств працювали на 100% та більше (13% на рівні країни), а 65 % підприємств працювали майже на повну потужність (75% - 99%) (45% на рівні країни).

У Київській області серед опитаних знову не було зафіксовано жодного респондента, який би повідомив про зупинку роботи підприємства (1% по Україні). При цьому, 0% підприємств Київщини працювали на рівні меншому ніж 25% від довоєнних виробничих потужностей (2% на рівні країни). 9% підприємств регіону працювали на 25% - 49% порівняно з довоєнним рівнем виробництва (10% показник усієї країни). Таким чином, у сумі лише 9% підприємств Київщини працювали на рівні завантаження потужності нижчому ніж 50% або не працювали порівняно з довоєнним періодом (14% на рівні країни).

Рис. 11. Вплив війни на роботу підприємств, листопад 2023 року (% опитаних)

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У Київській області серед опитаних у листопаді 87% підприємств (ті, що змогли дати відповідь) були або є експортерами (61% на рівні України)².

Станом на листопад більшість опитаних експортерів продовжували зовнішньоекономічну діяльність за останній рік. Серед експортерів 90% підприємств вказали, що експортували до війни, а також продовжували експортувати впродовж останніх 12-ти місяців (82% на рівні країни).

Рис. 12. Вплив на експортну діяльність, листопад 2023 року (% опитаних експортерів)

У листопаді темпи відновлення обсягів експорту в регіоні залишаються нижчими за рівень загальноукраїнських. У листопаді індекс змін експорту становив +0,05 у Київській області, тоді як на рівні країни він становив +0,09. При цьому показник регіону був на рівні +0,17 у серпні, 0 у вересні та -0,05 у жовтні. У листопаді 20% експортерів регіону нарощували обсяги експорту, а 65% не змінювали. При цьому 15% експортерів скорочували обсяги експорту. **Очікування щодо зростання експорту в короткостроковому періоді залишаються нижчими від весни та літа.** У листопаді індекс очікуваних змін експорту в регіоні становив +0,30 (+0,56 у квітні, +0,60 у травні, +0,67 у червні, +0,66 у липні, +0,56 у серпні та +0,28 у вересні і +0,32 у жовтні). На рівні країни рівень очікувань щодо обсягів експорту на такому ж рівні (+0,30).

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

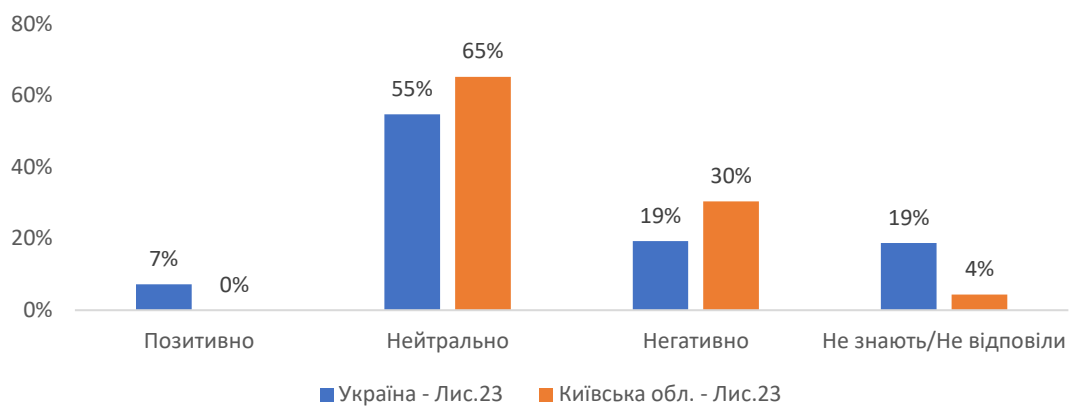
У листопаді 2023 року жоден представник підприємств Київської області не оцінив державну політику з підтримки бізнесу позитивно. У цілому в усіх областях, охоплених цим опитуванням, у листопаді частка позитивних оцінок цієї політики склала 7%, що є одним із найнижчих значень за весь період проведення цього опитування.

Натомість негативні оцінок державної політики з підтримки бізнесу в області ставили частіше (30%) ніж серед усіх учасників опитування (19%). Нейтральних оцінок у Київській області також було більше ніж у загальній вибірці: 65% порівняно з 55%.

² Слід зауважити, що такий високий рівень залучення бізнесу до експортної діяльності також відображає особливості вибірки для опитування, яка, у першу чергу, відображає підприємства-представники виробничої промисловості.

Крім цього, 4% представників бізнесу Київщини не відповіли на це запитання. Серед опитаних в усіх областях загалом ця частка в листопаді була вищою: 19%.

Рис. 13. Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, листопад 2023 (% опитаних)

МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ

У цьому звіті представлено результати дев'ятнадцятого нового щомісячного опитування підприємств «Український бізнес в умовах війни». Щомісячне опитування підприємств проводиться за допомогою поєднання декількох методів збору даних: самостійне заповнення онлайн-форми та особисте опитування представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми.

Насамперед, ІЕД розіслав українським підприємствам анкету цього опитування у вигляді онлайн-форми. Частина респондентів заповнили її самі. Також ІЕД через партнерів у регіонах організував опитування, у яких ці ж питання були поставлені представникам бізнесу інтерв'юерами, а відповіді респондентів були внесені до онлайн-форми. Завдяки цьому всі відповіді – і заповнені респондентами самостійно, і надані інтерв'юерам – були зібрані в одній базі даних. Після завершення опитування експерти ІЕД провели контроль та очищення даних і проаналізували відповіді.

У цьому опитуванні, зокрема, ми продовжуємо вивчати показники ділового клімату та кон'юнктури, які досліджує ІЕД у щоквартальних опитуваннях промислових підприємств у рамках проєкту «Ділова думка». Це, зокрема, показники які в числовому вимірі показують зміни з місяця в місяць таких важливих для бізнесу показників, як обсяги виробництва та реалізації, обсяги експорту, запаси сировини та матеріалів, кількість нових замовлень та інших, а також очікування бізнесу щодо їх змін у наступні три та шість місяців.

Такі індекси обчислюються за єдиною методологією. Ми зараховуємо відповіді як +1, коли підприємство відповідає, що показник збільшився, 0, якщо він не змінився, і -1, якщо він зменшився, а результат є балансом між позитивними та негативним відповідями. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів – на його скорочення, і тридцять зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, на яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, на яких виробництво скоротилось. Для більш точного заміру на рівні мікроданих відбувається зважування кожної відповіді з урахуванням розміру підприємства за кількістю працівників.

За допомогою таких індексів можна відстежувати динаміку змін цих показників, порівнювати їх у часі та швидко оцінювати загальний напрямок змін умов для ведення бізнесу та ситуації на підприємствах.

Польовий етап опитування тривав із 17 до 30 листопада 2023 року.

ВИБІРКА

У листопаді 2023 року в Київській області було опитано 23 підприємства. Серед них представлені підприємства від малого до великого розміру (найчастіше – великі). Усі опитані підприємства – промислові. Серед них найбільшу частку складають підприємства харчової промисловості.

ДОДАТОК 1. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ В ЦИФРАХ

Вибірка

Розподіл опитаних підприємств Київської області, за розміром, %

Розмір	Частка
Мікропідприємства	0%
Малі	22%
Середні	26%
Великі	52%

Розподіл опитаних підприємств Київської області, за галуззю, %

Розмір	Частка
Хімічна промисловість	4%
Машинобудування	9%
Виробництво будівельних матеріалів	4%
Харчова промисловість	22%
Виробництво тканин, одягу та взуття	4%
Поліграфічна промисловість	4%
Інші виробництва	52%

Показники діяльності підприємств та ділового середовища

Показники діяльності підприємств та ділового середовища, індекси змін (листопад 2023)

	Уся Україна	Київська область
Виробництво	0,17	0,30
Очікувані зміни виробництва	0,36	0,35
Продажі	0,16	0,26
Очікувані зміни продажів	0,36	0,39
Експорт	0,09	0,05
Очікувані зміни експорту	0,30	0,30
Дебіторська заборгованість	-0,14	0,29
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,25	-0,05
Кредиторська заборгованість	-0,16	0,19
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,25	-0,10
Податкова заборгованість	-0,24	-0,07
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,26	-0,07
Запаси сировини	0,10	-0,04
Очікувані зміни запасів сировини	0,24	0,00
Запаси готової продукції	-0,20	-0,10
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,28	-0,11
Нові замовлення	0,13	0,00
Очікувані зміни нових замовлень	0,37	0,26
Ціни на сировину та матеріали	0,27	0,35

Ціни на сировину та матеріали, очікування	0,16	0,13
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни)	0,25	0,35
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни), очікування	0,15	0,04
Кількість працівників	-0,09	-0,09
Очікувані зміни кількості працівників	-0,03	-0,04
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,19	-0,10
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,24	0,05
Кваліфіковані працівники	0,24	0,26
Некваліфіковані працівники	0,18	0,17
Оцінка фінансово-економічної ситуації	-0,08	-0,04
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,31	0,04
Оцінка ділового середовища	-0,07	-0,14
Очікувані зміни ділового середовища	0,31	0,05
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років?	0,16	0,30
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2022 року?	0,54	0,32